

Ese de două ori în săptămâna: Joi și Duminică; era cându-vă preținute importante materialelor, va fi de trei sau de patru ori în săptămâna.

Pretinut de prenumeratiune
pentru Austria:
pe anu intregu . . . . . 8 fl. v. s.
diuumetate de anu . . . . . 4 " "
patraru . . . . . 2 " "
pentru România și strainatate:
anu intregu . . . . . 12 fl.
diuumetate de anu . . . . . 6 " "

Prenumeratiuni se fac la toti dd. corespondinti ai nostri, si de-adrepti la Redactiune Alta-Postgassee Nr. 1, unde sunt a se adresă si corespondintele, ce privesc Redactiunea, administratiunea său specifică; cate vor fi nefrancate, nu se vor primi; era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anunțe si alte comunicatiuni de interes privat — se respunde cate 7 cr. de linia; repetările se fac cu pretiu scadiu. Pretiul timbrului cate 30 cr. pent. una data se anticipează.

ALBINA.

Invitare de prenumeratiune pentru

ALBINA.

Cu 1 iuliu s. v., incepându-se alu II. semestrul anului curint, deschidem prenumeratiune nouă.

Conditiunile se vedu in fruntea foii.

Pesta, 25 cires. /7 cupt. 1870.

Desbaterea generală a proiectului de lege in caus'a municipielor, se continua in dieta. Mai sunt inscrisi la vorba dintre romani; Sigismundu Popoviciu, Vincentiu Babesiu, Lazaru Ionescu, Emericu Vas. Stănescu; era dintre deacoromani Aureliu Maniu. —

Sam' Petru alu papistilor a trecutu, dar infalibilitatea Papei totu nu s'a prochiamatu. Se pare că in cele din urma insisi infalibilistii se cam sfiesc de pasulu cutesatoriu ce si l'au propusu. —

Petrecerea archiducelui Albrecht la Varsavia, dă multu de cugetat si de vorbitu diarielor. Primitu de Tiarulu cu cele mai mari onoruri, decorat cu ordens San' Giorgiu, archiducele nu intrelasă nemica a dovedi o recunoscentia totu atât de mare casă onorurile ce i se facura. Gratulatul pentru decoratiune, elu invită pre oficirii gratulatori la vivate pentru Tiarulu. Acestea se intempla acum, ca la Varsavia se eternisează memor' a ginerariului Paschievici, a căruia activitate militara e cunoscuta ungarilor. „Amorea vechia, nu prinde rugina,” e unu proverb nemtiesc, si Vien'a scie nemtiesce. Amorea vechia a Vienei pentru Russi'a: astă e de carea astadi ungarilor nu li se păre impare. —

Alarmare straordinaria in Francia, din caus'a candidaturei principelui Leopoldu de Hohenzollern la tronul Spaniei.

Leopoldu e frate lui Carolu, Domnului Romanilor, e mai betranu de cătu Carolu, si stă in legatura de cununia cu curtea portugala. Ginerariul Prim, precum scimus, acuma a dăua ora a inceputu negotiatiuni cu acestu principe.

In rondulu anteiu, Francia a tacutu, dar acum la negociațiile de a dăua ora, dens'a nu-si mai potu retiné graiulu.

Diariele guvernului francesc confirmă acum faim'a de antieriu, că man'a lui Bismarck a provocat răscöla in Spania, spre scopul germanismului si alu Hohenzollerilor, si dechira apriat cumca Francia, care are de lucru cu Hohenzoller la malurile Rinului, nu păte dorí se-i aiba si la spatele sale in Spania, nu se păte lasă se fie incunjurata.

Intr'adeveru e multa violența in politică dlu Bismark. Elu scie că a punte Hohenzoller pe tronurile raselor latine, insémna a supune aceste tronuri la comand'a Hohenzollerului principal: a regului prusesc.

Candu astu-feliu aceste tronuri latine, vor fi in dependintia de Prussia, va fi păre usioru politicei germanismului se combata ori ce actiune a raselor latine: Va se dica, dsa vré se combata pe latini prin latini, astu-feliu a inaugură posibilitatea imperiului universale nemtiescă sub Carolu alu V.

Dar Francia l'intielege acum, dupa esperiint'a ce a facut cu Domnulu Carolu in Romania. Francia adeca, nu s'a potutu se nu bage de séma că principii

Hohenzoller, ori pre unde se ducu, sunt portatori interesele nemtiesc, dar nu se identifica defelii cu interesele si aspiratiunile natiunei pe alu careia tronu s'au naltiatu. La Bucuresci, in locu de o politica romanésca, Francia a potutu vedé o politica hohenzollerescă-nemtieșca. Nici cele mai gingasie relatiuni ale Franciei catra Romania, nu se poteau tiené ascunsse de la ochii Hohenzollerului principal: a regelui prusesc. In superarea sa, Francia se dede la cochetari cu contrarii nostri; dar acesta e pasu nenaturalu, si credemu că va lasă patim'a ca se-si păta veni in ori.

Asia ni potem spică, pentru ce Francia nu mai voiesce anca unu tronu nou hohenzolerescu: nu vré se aiba de a face in tōte partile numai cu o singura politica, bine compacta, cu politic'a familiei de Hohenzoller.

Dar déca Francia nu mai vré unu tronu nou pentru Hohenzollern, nu urmează de aci că dora ar desaproba si numerul de tronuri ce astadi le occupă acesta familia. Maneandu din acestu punct de vedere, ni facem si noi detorint'a ca cei lalti multi diariști a veni cu unu proiect de transactiune si impacare, ca se scotem din perplesitate pe sermanii fratii nostri spanioli.

Proiectul nostru e chiar si scurtu, ca se-lu intielegă si spaniolulu care nu scie multa carte romanésca, si adeca:

Déca spanioliloru li trebuie de rege pre unu Hohenzollern, se-lu imbia pre Domnulu Carolu din Romania. Înaltie Sale i se va si uritu de romani, romani-

loru anca li s'a cam uritu de Inalt'a Sa, astu-feliu spaniolii ilu potu avé, fōra a superá forte pe Francia, căci prin astă nu se sporescu nici cu unulu tronurile in famili'a Hohenzollerilor, de órace tronulu care ar remané vacantu la Bucuresci nu-lu mai occupa unu Hohenzoller.

Domnulu Carolu credemu că ar fi multiamit, romani pro acea cale, spaniolii asideria, Francia anca; cu unu cuventu: toti buni bucurosi. Asia ni-am impartă colacii spre indestularea tuturor'a; si in multiamirea comuna nu ni-am aduce a minte se vorbim de reuunii despre altii.

Acum'a dara e timpul ca romani se-lu laude pre Domnulu Carolu, pentru ca se li se faca gustu spanioliloru. Si intr'adeveru Inalt'a Sa merita tōta laud'a, are dejá practica in domnia si deci e de preferit fratelui seu. Preste acesta, Carolu scie se faca pre natiunalistul liberalu de stai se-ti dai vieti'a pentru elu, apoi scie se jōce intrigele de la curte de stai se fugi mancandu pamantu. Cu unu cuventu e de séin'a Spaniei, careia i place adi libertatea mane reactiunea si érasi da capo.

Diet'a Ungariei.

Siedint'a casei representantilor de luni 4 iuliu n.

La ordinea diley este desbaterea proiectului de lege pentru organizarea municipielor. Dupa impressiunea ce a facut cuventarea lui Mocioni (vedi nr. tr.) in camera si in dilaristica, se asceptă se respondă cineva din partea guvernului, si intr'adeveru luă cuventul.

Ministrul Kerkapolyi, de vorbi dăua ore, intreruptu a dose de strigari: N'a disu Mocioni asiá!

Dupa Kerkapolyi, luă cuventul Ales. Mocioni, spunendu-i pe scourtu ministrului că a combatutu ceca ce nu s'a disu, va se dica n'a combatutu adeveratele afirmatiuni, ei a datu in ventu. I recomenda se citese ministrul cuventarea in protocolulu stenografic.

Dintre deputati nationali, veni rondulu la vorba pre (cuventarea o publică dupa stenografa.)

Sigismundu BORLEA:

O. Casa! Nainte de ce asiu vorbi la obiectu, desii nu bucurosu, dar suni silitu a face observare la una afirmatiune a dñi antevoritoru Benedek.

Dlu abl. Benedek reflectandu la vorberea condeputatului Mocioni, afirma că la anul 1848 poporul invecetu cu tōte drepturile, in locu se fie fostu multiumitoru pentru acesta, s'a rescolatu si a comis crudelitati; cum s'au vediutu injevineminte triste din Transilvania 1848. D'acă densulu deduce că poporul trebuie despoiatu de drepturile sale, că la din contra rebeléza si comite crudelitati. Acesta e celu putin intielesulu vorbirii sale, — si acestu atacu ilu indrepta a nunitu in contr'a nostra si respective in contr'a romanilor transilvaneni.

Mi pare forte reu că dlu abl. Benedek trase discussiunea pe terenul acesta, inse cu nu-lu urmarescu, ca se nu provocu amaratii. Atât'a totusi cauta se amintescu că déca dlu abl. Benedek era de fatia aici in iern'a trenta, ar fi potutu audi că unu abl. din Transilvania, numele lui nu-mi vine a minte, totusi mi se pare că d. abl. Nagy candu tienu vorbire intr'o causa, anumi cu numele pe abl. Berzenzechy ca pe acel'a ce a fostu cautoriu alu funestei catastrofe transilvanene din 1848 (Strigari: N'a fostu abl. Nagy, ci Horváth!) Ei bine, eu am premisă că nu-mi aducu a minte de nume, asié-dara n'a fostu Nagy ci Horváth,

— la acesta respondiendu Berzenzechy in publicu aici in casa érasi numi pe Horváth de autorulu si cautoriulu evinemintelor triste transilvanice din 1848.

De asta data eu nu astu eu cale a discute si constată că in adeveru cine a fostu autorul acelor evineminte triste, atât'a inse si adeveru si constatatu că ori-cine a potutu fi acel'a, inse poporul roman transilvanu si natiunea romana de felu n'a fostu. Si de ora-ce acestea le recunosc si scie fie-cine, si d. abl. Benedek ca transilvanu si ablegatu inca le ar poté sci, de-ar voi.

Ce s' tiene de afirmatiunea aceea că poporul rebeléza déca nu se despăia de drepturile sale, acesta e o afirmare carea neci nu merită combatere.

Si acum se trece la obiectu.

O. Casa! Neamintindu cele insirate d'unu antevoritoru, cumea desii in vîr'a trecuta candu a desbatutu proiectul de lege relativ la organizarea judetelor, casf cestu presenta, cu multa graba si in ruptulu capulhi, nu numai ministrul de justitia, ca se fie cu atât'a mai securu despu primirea proiectului seu, in numele regimului fece in sectiuni acea declaratiune sollemna că cu ocasiunea organisarii jurisdicțiilor, se va pastră nescirbita autonomia municipiilor, si că suer'a de activitate a comitelor nu se va angustă, ci si ministrul de interne d'acuma carele a gatit si presentatul acestu proiect de lege, candu a inscriintatiu jurisdicțiile prin cerculariulu seu despu primirea portofoliul ministerial, inca a facutu acesta declaratiune (Strigari: Si-a tenu'o frumosu!), — totusi proiectul de lege de sub debatere referitoru la organizarea jurisdicțiilor, nu numai că nu sustine neatinsa autonomia municipiilor si ciunta suer'a de activitate a comitelor, ci restóra si nemicose din fundamentei si un'a si alt'a (Ablegatulu Paczolay l'intrerumpe strigandu: n'ai dreptu!) Badeiu am! Căci pana acum comitele insesi alegeau pe toti oficialii, era intru intielesulu proiectului din cestiune regimulu si respective organele lui, adeca comite supremi insisi denumescu mai multi amplioati, si denumescu din acestia una parte pe 6 ani, alta parte pe viață; pana acum'a comitetul eserca ceritatea disciplinara a supr'a amplioatiilor si aducea decisiune; dupa proiectul de fatia acestu dreptu competă comitele supremi si regimului; pana acum'a facea comitele supremi candidatiunea in contilegere cu

inteligint'a si respective in contilegere cu comitetul, — intru intielesulu proiectului prezentu, comitele supremi are in privint'a acesta a potere neestrinsa, căci prin amendamentul comisiunii centrali care prin dlu referinte fu presentatul casei ca unu castig mare, ca candidatiunea s'o faca sub presedintia comitei supremi comisiunea compusa din 3 membri alesi de comite, si 3 membri denumiti de comitele supremi, — de ora-ce in casu de voturi egali, decide votul comitei supremi, — in privint'a fōrmei esteriore desii dieresce de proiectul regimului, totusi cătă pentru contul lui internu, totu acel'a-si tienta si resultatul are, — căci nu se păte trage la indoilea că comitele supremi astfel de omeni va denumi in acea comisiune, despre cari va fi convinsu că se vor supune orbisui vointiei lui. Deci déca s'ar intemplă ca cei 3 membri alesi de comite se nu consumtia cu voi'a comitei supremi, acolă sunt cei 3 membri denumiti de comite, cari votandu amesurata vointie acescua si instructiunii prime, si prin acesta producendu egalitate de voturi, votul comitei supremi decide. Si asie dupa acesta mica ceremonia era suntemu acolă unde am fostu, adeca că comitei supremi i se dă potere neestrinsa la candidatura (Stang'a: adeveratul !)

Si-mi va iertă dlu referinte déca-i spunu că amendamentul co-lu prezentă casei ca unu castig stralucit, sémena casf candu cinea anunția prin placate mari, că intr'atât'a i-a succesi a imblanti unu crocodil mare, in cătu veri-cine foră temere si foră pericolu păte se-si bagă capulu in gur'a lui (Ilaritate,) si dupa ce se adună publicu numerosu ca se véda acesta operatiune miraculosă, renumitul imblandleriu de animalu bagandu man'a intr-unu vasu mare, scôte de căda una micutia si inocenta brăsca cu cestru si o presenta publicului ca pre crocodilulu ce l'a imblantit (Ilaritate.)

In daru O. Casa, a trecutu timpul insiemnatorilor, astadi nu mai păte face nime ca publicul luminat se credea că brăsca cu cestru e crocodilu, si din contra că crocodilulu e brăsca cu cestru (Ilaritate; asié él!).

E adeverat că dlu ministru de interne in vorberea sa din 30 iunie afirmă că de aceea a invecetu pe comite supremi cu astfel de dreptu nemarginit ca prim aceea se păte luă natiunalitatile sub scutulu regimului. Noi forte multiumim de ingrigirea si aperarea regimului, inse de ora-ce gustaram din inceput si mai gustămu si astadi fruptele ei amare, nu mai dorim, căci scimus prè bine in ce modu are datina regimulu se partinésc natiunalitatile, dovedesc acesta faptele insesi, căci unu efusiu de partinire a regimului e si aceea, că aici la dieta ablegatii din Ungaria s'au alesu pe basea unei legi electorale, ablegatii din Transilvania pe basea unei alte legi electorale, si inca unei legi forte nedrepte si necorespondintorie timpului nostru, si inca si scandalose precum a disu tōrte nimerit abl. Irányi. Prin acesta s'a ajunsu acelu scopu, că romani cari forme majoritatea Traniei, aici in casa nu sunt reprezentati defelii; mai departe că la intregu ministeriulu si la curia unde se urca la mii numerulu amplioatiilor de statu, abié sunt de totulu 10 — 12 romani aplicati; areta mai incoilo ingrigirea regimului pentru natiunalitatile nemagiere si fōia oficiala de ieri, unde intre numerosii membri de judecatorii superioare ce s'au denumit, nu se asta neci unu roman; dovedesc acesta apoi si numerulu comitilor supremi de romani, carele in proportiune cu numerulu poporului roman se păte, reduce paralela la nulla (O vōce: la obiectu!) Se tiene de obiectu si inca obiectulu principal; adevereșe acesta că in cettu Aradului si in districtul cetatii de peisaj, unde sunt romani in majoritate absolută, si unde conformu legii de natiunalitate ar trebui se se denumește comite supremi de roman, guvernul roman ca se nu fie siluit a denumi de acestia, tiene cu anii nemulte locurile demnitatiilor de comite supremi; areta acesta in fine că dupa santiunarea legii

de naționalitate, la carea a binevoită dlu ministrului de interne se provoacă în vorbirea sa frumoasă din 30 iunie, într-un cotta curat românesc a demisianut unu comite supremu romanu, simplu numai din cauza că a fostu romanu și n'a fostu aristocrat, și a denumită în locul lui unu conte magiaru (Stang'a este rema: forte frumosu lucru!) Contra procedurii acesteia comitetul cottsens a facutu reprezentatiune la regimul, înse desă a trecutu d'atunci unu anu intregu, regimul inca n'a respunsu. Credu că n'am lipsa se numescu acestu cotta, căci on. regimul si asie scie in care cotta s'a intemplatu acăstă.

Ma inca pan' acolo merge cu protectiunea, în cătu déca cutéza vr'unu amplioiatu romanu de statu numai se se misce pentru naționalitatea sa, numai-decătu ilu demisianéza, — dar celor'a ce adusera in tiera óstea musicală, acelor'a li pote iertă si face se li voteze diet'a pensiune (Strigari: adeveratu), înse déca atare amplioiatu de statu nemagiaru cutéza a-si radieă vócea pentru naționalitatea sa, aceluiu nu-i pardonéza, si nu numai că lu demissianéza ci-lu despóia si de dreptulu la pensiunea meritată. Astfelu de protectiune, on. Casa, nău nu ni trebuesce, neci ni-o pote dorî naționala magiara.

Alteum ministrulu de interne n'a potutu s'o spuna astă seriosu; si cumca neci a spus'o seriosu, acăstă s'a vediut si de acolo, că la afirmarea dsale si densulu a surisu. Si e cu potentia se-i fie venită a minte atunci si lui casă mie anecdota vechia despre cocostarcu ca regele si protectorulu bróscelor (Ilaritate, sgomotu in drépt'a).

Dispozitunile inspirate ce tientesc la nemicirea autonomiei jurisdicțiunilor si suzerană de activitate a comitetelor, ni apără si la antaia simpla cetire a proiectului de lege, înse de-lu luâmu la analiza mai serioasă, aflam că comitetul in adeveru alege vre-o cătiva oficiali desă intre margini fără anguste; dar pentru aceea totusi déca comitele voiesce, nu vor fi aceiai oficiali pe cari i-a alesu comitetul, ci aceiai pe cari ii va denumi comitele. Căci de óra-ce oficialii se alegu pe siese ani, in restimpulu acestă déca se intemplă se móră seu se abdica vre-unul, comitele supremu sub titulu de substituire ce-i compete, denumesc pe cine vré; mai departe avendu dreptu sub titulu de negligintia seu necorespunzere a suspinde oficialii alesi si a denumi in locul loru pe altii cu titulu de substituire, — in fine cu titulu de neobedientia a demisiană pe veri-care oficialu alesu si a denumi in localu lui pe altul, cari substituiri si denumiri fiind valide pe 6 ani, pana la viitoră reștauriune năua; si totu comitele supremu fiindu chiamatu a califică oficialii negliginti, necorespondatori si renitenti, — cine nu vede că neplacendu comitelui supremu alegerea comitetului: sub titulu de negligintia, de necorespunzere si renitentia intr'unu anu scurtu destina intregulu corpu de oficiali alesi de comitetu si va coplesii intregulu cotta cu ómenii denumiti de densulu si asié comitetulu a alesu vre-o cătiva oficiali, dar pentru aceea totusi va exister corporatiune de amplioatai denumiti (Aprobari in stang'a.)

Si ce va face comitetul, intre astfelu de impregiurari? va petiționa la regimul? Acolo in daru va suplică căci regimul si ride in pumni, cugetandu: e bine asié, căci si eu insu am calculat la acăstă candu facui se se

voteze proiectulu de lege. (Adeveratu! aprobari in stang'a.)

Apoi déca mai considerămu si aceea că regimulu la denumirea comitelor supremi nu respectăza ~~cătu calificăinea ci~~ multu nascerea, si că si pana sel denumii ~~comitetii~~ supremi dintre aristocrați; mai departe considerandu că regimulu se apropia de sistem'a aristocratica cu pasi accelerati si, intrebuintandu unu terminu militaru, cu mersu duplu (Ilaritate), — e prospectu că unde inca va mai afă vr' unu comite supremu ce nu e de nascere aristocrat, ilu va scôte din postu; apoi mai scim si aceea că aristocrati'a are de regulă forte multi ómeni de protesu (Are diu!), si asié se pote intemplă si aceea, că comitele supremu voindu se scape cu frumosulu de vr' unu diregatoriu de economia d'alu seu, va ferici cotta cu elu, si ilu va denumi pe viéta de amplioatai cottsens, desă asié se pricepe la acăstă casă haiduculu la tornarea campanelor (Ilaritate mare.)

Si fiind faptele acesteia ale comitelui supremu conformat legii, comitetul nu pote face nemica, celu multu, pentru ca se scape de astfelu de diregatoriu ce li se aruncă pe capu, in corpore pote tiené liturgia ca Ddieu induratulu cătu mai curundu se-lu chiamă in municipiul său din cea lalta lume (Ilaritate generala.)

E necontestabilu deci On. Casa, că comitatele si respective municipiile se vor despoia cu totul de selfgovernmentu si sueră de activitate ce o aveau pana acum'a, si acăstă se va centraliză in manile regimului si ale comitelor supremi ca organele lui, desă a pusu regimulu delocu in §-lu 1 in forma de decoratiune, că municipiile si pe viitoriu vor exerce selfgovernmentul, inse de óra ce totu prin urmatorii paragrafi ai acestui proiectu de lege, tote municipiile se despoia cu totul precum de autonomia loru asié si de tote drepturile ce le aveau pana acum'a, — selfgovernmentul amintit in §-lu 1 nu pote se fie alta de cătu o satira amara (Aprobari in stanga).

Asi suntem noi o. Casa, cu acestu proiectu, casă candu cineva si-ar chivă cu pei frumosu pe din afara o mantéua ruptă, si luand'o pe sine, ar strigă in lume, său déca e de lipsa se si jure, că mantéua e bitusia (bunda) buna (Ilaritate.) E adeveratu că déca privim nu mai din departe la una astfelu de mantéua, chivita cu pei pe din afara apoi déca mai suntem si scurti la vedere, său celu putinu ne prefacemu că suntem asié, — potem se credem că aceea poté fi si bitusia (Ilaritate generala); inse déca o cautămu pe din lantru său o luâmu pe noi iernă voindu se ne scutim cu ea de reul frigului, numai-decătu ne vom desceptă din ilusimile năstre, si ne vom convinge că desă e pe din afara frumosu chivita cu pei, ea totusi nu e bitusia ci numai una mantéua ca vai de ea. (Ilaritate sgomotă.)

Si cum va fi comitetul dupa acestu proiectu de lege? Una diuometate se va compune din proprietari mari, asié-dara diuometate vor fi aristocrați, si numai cea lalta diuometate se va alege.

O. Casa, precum aici in casa, asié si afara in tiéra, ma in Europa intréga pe di ce merge totu mai tare se accentua egalitatea de dreptu. Si cine nu prevede că prin punctulu proiectului ce-lu amintii acum, principiul egalitatii de dreptu nu numai că se vătama greu,

ci se si lovesce cu palm'a peste fatia. (Sgomotu in drépt'a.)

Si pe ce se baséaza acăsta dispositiune nedrepta si cu totul contraria spiritului de timp? — Eaceea că ~~lucruri~~ afirma că contribuitorii de dări ~~maghiari~~, suporta ~~să~~ maghiari ale tierii? E necontestabilu, O. Casa, că ~~lucrarea~~ afaaceri comune si ingrijirea autorilor ei nu au datătate feluri de contributiuni, in cătu nu credută generatiunea mai tinera a finantilor ar putea se intreprinda recitarea loru fara carte (Ilaritate,) si celu multu cei betrani meritatii la pensiuni si-ar rescă renumele bună o astfelu de opera grecă. (Ilaritate,) si desă e mai departe adeveratu si aceea că aceste feluri contributiuni tote sunt grele si neusportabile intr' atât'a in cătu nu e chiamare usioră a decide că in adeveru care e mai grea si mai apesătoria, totusi mi place a crede că nu me insilu déca afirmu că dintre tote soiurile de contributiune, cea mai grea e contributiunea de sange, — căci nu se pote negă cumca desă omulu nu bucurosu se desparte de verio avere a sa, totusi mai cu greu se desparte de viéta (Adeveratu) său de óresi-vare parte a corpului seu (Ilaritate, adeveratu !); deci déca regimulu la infinitarea comitetelor a luat de base genul contributiunii, atunci d'intre a-esta trebuia se iee celu mai greu, adeca contributiunea de sange, si de facea acăstă, pecum trebuia se faca, atunci egalitatea de dreptu nu se calcă in pecioare (Miscare in drépt'a). Si eu referintia la stabilirea voturilor virile, on. regimul intrece cu multu si pe cunoscutul aristocrat, centralist si absolutist br. Reichenstein fostulu vice-presedinte alu cancelariei transilvanene, căci numitulu d. baronu presentandu un asemenea proiectu de lege dietei transilvane din 1863, in acel'a otari voturile virile in proporțiune cu extensionea municipiilor cu numerulu de 4 pana la 8, si desă s'a disu despre diet'a Traiei din 1863 si aici in casa că a fostu compusa de birocrati, pretinsii birocrati nu numai că nu primira acelu reu proiectu de lege, ci diet'a neci nu l'a lusat in desbatere, si éta diet'a Ungariei, casăa representantilor poporului, unde altecum in urmarea ingrijirii on. regimului, si amplioatii de statu facu inca unu numeru considerabilu (Adeveratu, asié este !) — e găta a primi unu proiectu cu multi mai reu de cătu celu respinsu de diet'a Trainiei ce era compusa de birocrati. (Stang'a: dieu frumosu lucru !)

Este, mai departe, in acestu proiectu de lege unu punctu miraculosu, si a nume că pre candu prin acestu proiectu de lege se organiză tote municipiile din Ungaria si Transilvania, pe atunci din mediulocul Trainiei se scôte parteoa asié-numita pamantul regiu, si organizarca acestuia se promite a se face prin alta lege. Déca s'ar dice că tota Tranii se va organisa prin alta lege, acăstă ar ave inteleșu si ar si fi forte cu cale, ince a rumpe din mediulocul Trainiei o parte micută si a o provede cu privilegiu nou, astă in adeveru e lucru miraculos (Asié e!).

Candu am pretinsu noi la desbaterea legei de naționalitate, ca acăstă se se deslege dupa principiul dreptătii si egalitatii de dreptu, regimulu si O. Casa nu a respunsu că astă nu se pote, dandu-ne de causa cumca acăstă ar ave de urmare iufintarea de statu in statu! Si acum insusii regimul prin acăstă dispositiune a lui fórmă statu in statu.

Marturisescu că am cugetat multu despre cauza dispositiunii acesteia si am vrutu se sciu că ce a potutu indemnă regimulu la asié ceva, — si numai dăou motive am fostu in stare se descooperu, adeca ori că regimulu supremu din Viena a permis regimului din Pestă, ca se asuprăsca după placu naționalile nemagiare, dar fatia de sasi, ca de poporul seu celu alesu, a facutu exceptiune si si-a pronunciato cuventul de veto! — ori regimulu voiesce prin acăstă se castige in partea sa pre ablegatii sasi din Transilvania si cu densii a-si asecură majoritatea de voturi in dieta pentru reesirea cu proiectul presentu.

Déca motivul antai e cela adeveratu, atunci acel'a, desă e fără tristu pentru netiunile nemagiare, arăta că putina nedependintia are on. regimul (Adeveratu! ilaritate) ince déca se pote crede motiugul alu doilea, ~~lucruri~~ neci naționala sasăsca, neci ablegatii de sasu nu multu au castigatu cu elu, căci dd. abl. de sasu potu se fie convinsu că in scurtu timpu după santiunarea legii acesteia, prin legea promisa si poporul sasu casă cele lată poporă din Ungaria si Transilvania se vor despoia de tote drepturile loru. (Asié e!).

In urmarea acestor premise, proiectulu de lege basandu-se pe principie aristocratice, centralistice si absolutistice, eu nu-lu potu primi spre desbatere speciala, cu atât'a mai vertosu, pentru că in parerea mea prin acestu proiectu de lege nu numai că se nemicesc autonoma municipiilor, si nu numai că devine iluzoria sueră de activitate a comitetului, dar si poporul se despoia de tote drepturile si se restituie sistem'a absolutistica. (Aprobari in stang'a;) apoi déca l'asuu primi, ca reprezentante alu poporului, a caruia detorintia principală e a speră drepturile poporului, asuu face abus si de increderea alegatorilor mei. (Aprobari in stang'a; miscare in drépt'a.)

Deci afara de acestea neci din punctul de vedere de naționalitate nu-lu potu primi, căci pecum spusei mai sus, cu dorere am trebitu se esperiamu că regimulu cu naționala nemagiare si mai alesu cu romani si pana acum'a in totu timpulu si intre tote impregiurile a tractatu cu vitregitate, neequitate si nedrepitate; apoi prin proiectulu de lege de sub cestiiune despoianu-se comitetele de drepturile loru de pan' acum'a, si centralizandu-se acestea tote in manile regimului si respective in manile — comitelor supremi ca organele lui; nu sufere indoilea că acăstă servește spre vamaerea drepturilor națiunilor nemagiare.

Si eu sum convinsu că on. regimul caudu a basatu proiectulu de lege pe principiile a-este aristocratice, centralistice si absolutistice, atunci au avutu naintea ochilor scopulu a apesă naționalile nemagiare, si ca pri-cine se se pote convinge despre adeverulu afirmatiunii mele, n're lipsa de alta, de cătu se cetăsca cu atentiu si se judece nepartialu din motivarea regimului referitor la acestu proiectu urmatorulu punctu; „*Aceea dispositiune a proiectului ca comitetele numai pe diuometate se se compuna din aleșii universitatii alegatorie, era diuometate din locuitori si proprietarii cottului, cari solvescu mai multa contributiune, — o motivă relatiunile deosebite ale Ungariei.*“

Inteleșul adeveratu si chiaru alu acestui punctu, O. Casa, nu e altul, de cătu că precum in Ungaria asié si in Transilvania esistantu mai multe națiuni, spre a le poté acestea,

FOISIORA.

DESPRE ORTOGRAFIA.

Ni se paru pre importante unele observări, ce d. Dr. L. Textor le face intr'unu articulu in „Allgemeine Deutsche Lehrer Zeitung“ Nr. 25 din anulu acest'a. Éta acele observări:

„Necesitatea de a reformă ortografi'a germană este atâtua de perfectă constatată, in cătu voindu cine-va a mai vorbi despre aceea, ar perde numai cuvinte in zadar. Intrebarea inse, cum se se face aceea reformă, intrebarea acăstă este Rhodus, unde trebuie saritul si unde inca nu lipsescu a se face sarituri gresite.

„Nime nu pote negă că confuзиunea pe terenulu ortografiei a crescutu. Fia-care consumă la intrebarea acăstă si lucra pre unu campu micu, fara-de a ave unu prospectu peste intregulu. Lucrul ar fi cu multu mai pucinu difficultu, déca am si numai restrinsi la punctulu

de vedere ce s'a adoptat de la Grimm in căci Inse nu e numai atât'a.

Pana candu nu ne vom emancipa de opinionea eronată, carea sustine, că cercetările istorice-gramaticali stau in raportu intimu cu ortografi'a, pana atunci nu vom inainta de locu cu ortografi'a nostra.

„Acăstă a probat'o indeștul scol'a istorica. Cu tote acestea multi nu vor se cunoscă adeverulu, de multe ori din cauza numai, căci sunt preocupati de aparintă a sistemului scientific in care se imbraca ortografi'a curatita prin cercetările limbistice. Ar fi ince punctul, ca si celu mai devotatu apostolu alu scol'e istorice se intislegă, că aceea nu are nici unu dreptu de a influenția asupr'a ortografiei de astazi. Inainte de tote scol'a istorica e pre tinera si noi nu potem acceptă, după cum se exprime tote modestu si Grimm, pana candu se va seversi calea care este astazi inceputa. Dar calea aceea nici nu se va poté seversi: isvorale noastre sunt pentru aceea pre nesigure, productiu-

ne nostra literara e pre intrerupta si necoarenta, de cătu se faca posibilu a se statori nisice legi pentru limba, cari se fia neresturnabili si se nu fia supuse la atâtă exceptiuni.

„Cercetările istorice gramaticali nu au se prescria legi pentru ortografi'a, de óra-ce desvoltarea limbii a inaintat multu peste grăfia, peste modulu de a scrie.

„Scrisoarea este unu vehiculu, unu mediuloc de comunicatiune, nu numai pentru inventati, ci si pentru cei neinvetiati, pentru popor. Cu cătu ince acestu mediuloc va fi mai simplu, mai practicabilu, cu atât'a va fi mai usioru de a se invetiția manuirea lui. De óra-ce ince inventatorii au se invetie cum se se manuescă acestea mediuloc de comunicatiune (scrisoarea) urmează pre fisele, că ei inca sunt chiamati a vorbi la stabilirea ortografiei. Nimica nu ne pote lumină mai bine in privința astă, de cătu observatiunile, ce le facu scolarii cugetatori in contra regulelor ortografice.“ . . .

Éta ce dice intre altele d. Textor in

privința ortografiei germane. Dar noi ce dicem despre ortografi'a, său mai bine despre ortografie năstre. Simtimu si noi necesitatea de reforme in ortografie năstre? — Ceea ce dorim cu totii este de sigur a realiză odată uniformitate in modulu de a scrie. Noi, mai multu de cătu germanii, trebuie se simu ingrijiți, trebuie se ne infiorăm de confuзиunea preterenulu ortografiei năstre, carea pare că crește pre de ce merge. Ne disputăm despre principiile; dar de principiile non est disputandum. Ceea ce ar trebui se facem este: se ne intielegem, se facem concesiuni unii altor'a, cei de principiul acestă si cei de principiul cel'a laltu, se pasim in fine la o conveniune rationabilă, déca e ca se ajungem la o uniformitate in modulu de a scrie toti romani.

Déca se pote dice, că vre-o limba a inaintat in desvoltarea să multi peste grafica, aceea se pote dice cu dreptu cuvantul despre limb'a romana. De aci provine, că o parte insemnată din materialul si din formele

adecă prenatiunile nemagiare și pe viitoru a le apăsa, e de lipsa se se aduca acăsta legă absolutistică, centralistică și aristocratică (Contradicție în drăpt'a.)

Apoi că atari dispusetiuni si astfel de legi ce influenția eserse în tiéra spre intarirea îmbriei reciproce între locuitori de diferite naționalități, precum și spre fericirea patriei comune, în desbaterea acestei întrebări nu medimitu, căci și astă o pote scă verișine foarte multă spargere de capu; se intielege de căcă voiesce s'ō scie.

Totuși tienu de necesariu a aminti că în parerea mea numai acele legi și dispozitiuni servescu spre fericirea tierii, cari nu vătama dre turile poporului, și cari sunt basate pe principiile democratice, egalității perfecte de dreptu si a dreptatii, și cari astfel servescu spre linisirea poporului, — in consecinția cu acestea proiectul de lege pentru organizarea municipiilor trebuie să basatu pe principiile democratice, ale libertății și egalitatii perfecte de dreptu, si astă comitetul, in locu d'a infinită intr'insulă una castă aristocratică, tocmai din contra trebuiă se-lu compunem amesuratu principiului de sufragiu universal; in locu d'a infinită demnitati omnipotente de comiti supremi, trebuie stersu inca si cele esistente si nefolositorie demnitati de comite supremu si salariile anuale ce se urca la sate de mii de florini, a-le intrebuintă pentru alte scopuri mai folositorie, astă d. e. pentru promovarea instructiunii publice si pentru educatiunea poporului.

Din tōte aceste motive eu nepotendu nici in generalitate primi proiectul comisiunii centrali, votezu in contra lui (Aprobari in stang'a.)

Justificarea pasivatii romanilor la alegerea de ablegatu in cerculu electoral Oravita.

Conferintia romana convenita la Oravita in 4 Iuniu 1870 otari pasivitate, adeca neparticiparea Romanilor la alegerea de ablegatu! —

Inceputul retelelor pentru caușa romana in cerculu acestă, e in conscrierea nelegiuța a neromanilor din cercu.

In 1848, candu s'a adusu legea electorale comitetului centralu, chiamatu spre conduceră alegorilor, a datu instructiunea de lipsa comisiunii conscrietorie, si acăstă a conscrisu de alegatori pre diregatorii mai mari, pre proprietari si pre cei ce aveau calitatile legali, chiar astă, cum trebuiă legea aplicata, cum s'a aplicatu si in alte parti, neconscriențu de arondu pre toti proprietarii de case.

Dara locuitori din comunele montanistice au facutu rogarea catra ministeriul de atunci, ca se se latiesca dreptulu de alegere mai tare asupra loru, adeca ca si in orasiele cu magistrat regulat. La ce apoi ministrul din lantru Bertolan Szemere a datu ordinatiunea din 2. Iuniu 1848, Nr. 2662—2912., prin carea capstara dreptu de alegere aceia, cari au casa in pretiu de 300 fl. și au venitul de 100 fl., fiindu in servitul statului, — din motivu, că comunele montanistice avendu directiune, — se potu consideră de orasie cu magistrat organizat! . . .

In butul acestei ordinatiuni ministeriale, in 1848 si 1861 s'a conscrisu alegatori mai dupa conșcientia comisiunii, si abusu mare nu s'a facutu. —

In 1865 inse — Dlu Iuonu Fauru e vicișpanu I. in Carasiu, si avendu voia se iungă ablegatu, ca romanu nu si-afla altu cercu unde se pote reesi, de cătu cerculu Oravitei; aci pote bagă străini multi la votu, — aci sub pretestul ordinatiunii lui B. Szemere potea calcă legea! — Societatea drumului de fieru, casi domnul de pamant alu comunei montanistice de mai naște, la oene, la fabrică etc are mii de lucratori, — si D. Faura cu partisani sei, sub nimbulu oficiosu, se pune si si face unu pasiu si mai departe de cătu Szemore: prin influențarea comisiunii conscrietorie, latiesce dreptulu de alegere peste toti lucratori, — si peste cei din tieri straine! — numai ca se fia ablegatu, se si-faca puntea la demnitarea de adi. —

Unu romanu, amicu pe atunci, i-a disu: „Nu faci bine, că descidi pōrt'a la atâtne nelegiuri. Aceste tōte usioru se potu, — ba de buna séma se vor si intorece si resbumă in contr'a nōstra!“ — era I. F. a respunsu: „Lasa frate, acum'a interesulu nostru e se fia conscrisi lucratori, — candu nu va fi interesulu nostru, nu vor fi conscrisi.“

D. Faura se alese de ablegatu. Denumindu-se de comite supremu, — in 1867 se face alegere nouă. Partit'a naționala, — candidandu pre D. Zenone Mocioni, — vediu, ou ce nelegiuri si nedreptati are se se lupte.

In 1869 facandu-se conscriere nouă, romani inteliginti, au nesuitu cu tōte poterile loru morali, ca se se inscria multi romani, — si au conscris multi. — Partid'a contraria, avendu odata ordinatiunea ministrului Szemere, a provocat pe acăstă, si pe usulu din 1865, — si conscrise la partea sa de a-valm'a si pre cei cu totulu neindreptatiti!

Éta pecatele Dlui Fauru, éta reulu cercului acestuia! — Din alegatorii partidei contrarie $\frac{2}{3}$ sunt lucratori de oene, de fabrică, biserici, servitori etc. si inscrisi fara dreptu, in contra legii si constitutiunii.

Se desbatemu acum caușa acăstă din punctul de vedere alu legii.

Articulu alu V. de lege din 1847/8 e aproiatu. Acăstă lege electorală, si a nume, punctul a.) a §-lui 2. dice: Dreptulu de alegere au aceia cari in orasie libere regesci, și in orasie cu magistrat organizat, au casa in protiu de 300 fl.

In comitatul Carasiului nu esiste nici orasii liberi regesci, nici orasii cu magistrat organizat; — si totusi comisiunica conscrietorie a dechiarat Oravita montana, Ciclova mont. si Steierdorfulu de atari orasie (?), si pre toti locuitori, respective proprietarii de case ai acestoru comune i-a proveditu cu dreptu de alegere, — desi era indrumata prin Comitetul central, a se tiené strinsu de lege, — si a incungură abusurile si nedreptatile de pana acum'a.

Noi am protestat la comisiunea conscrietorie; — presedintele ei inse (A. G.), precum, atinsaramu si mai susu a provocat la ordinatiunea ministrului Szemere, si la usulu din 1861 si 1865.

Ordinatiunea ministeriale alui Szemere nu pote avé validitate si potere de lege; — pentru că ministrul nu are dreptu a explica legea cu atât'a mai putinu a estinde intilesulu legii si a dă dreptu de alegere acelor, despre cari legea nici că amintesc; — căci dreptulu explicării e alu dietei, si ministeriul are numai dreptulu si datorint'a a osecură legea.

Dar chiar se si concedem ministrului dreptulu de explica legea, acesta pote fi numai in casuri dubie, si nu ca in casu aceasta, pentru care legea e apriata. —

In privint'a comunei montanistice din comitatul Carasiului, avem acea observare, că Szemere cu de bunăsemă a fostu in ratecire, nu a cunoscutu relatiunile locali, nu a cerutu desluclarile de lipsa oficiose de la universitatea comitatense, ci a adus ordinatiune pe unu recursu privat; deoarece aceste comune montanistice nu sunt nici in categori'a orasielor libere regesci, nici in alor cu magistrat organizat; comunele montanistice nu sunt orașe, — ma paua la 1860 nu fura organizate nici casă comunei urbaniali, nu avura nici atât'a dreptu casă acestea si nici nu au mai multu dreptu de cătu unu satu.

Candu a adus Szemere ordinatiunea sa, in Oravita montana era o directiune montanistica, carea a administrat bunurile erariali, si a avut jurisdicție peste tōte comunele montanistice, — locuitori stateau sub tutela directiunii, si nu aveau nici unu dreptu comunale.

Mai departe locuitori montanistici n'au avutu nici dreptu de proprietate la pamant, — acăstă a fostu alu erarialui, si numai tardiu si au rescumperat platuirile. —

Din acestea se vede, cu co nedreptu a latitu ministrulu dreptulu de alegere. —

De atunci s'au schimbătu impregiuarile locali. Directiunea montanistica a incetat, pentru că bunurile erariali s'au vendutu societăti drumului de fieru, unei societati private, — carea e adi casă spahia peste mai multe comune montanistice si urbaniali. —

Dar comisiunea conscrietorie, nu numai pe basea ordinatiunii ministeriale si a usului a scrisu pre multi neromani, ma a partinu si alte nelegiuri; alegatorilor li s'au facutu pedece multe si mari, pana ce unii, urindu-se prin Oravita, s'au dusu a casa, fara se se fia inscrisu.

Alegatorii romani au facutu reclamatiune motivata la timpul seu catra comitetul central din Lugosiu, si intre altele au dovedit: —

Că in Steierdorfu sunt 451 de case, si comisiunea a conscrisu 646 de alegatori. Nu tōte casele potu avé 300 fl. pretiu, si nu la tōta casă este alegatoriu; astă in cătu nici 451 de alegatori n'ar avé dreptu de alegere, necum 646! — Dar societatea drumului de fieru, respective cortesii ei, au impartit u in dilele conscrierii aprópe la 200 darabe noue de bucare (libele) de portia, si au datu numeru falsu de spre case, cari nici se afla pe facia pamantului, in man'a unor vandrocasi, colonisti, venetici din lumea intréga, multi cari nu sciu vorbi nici o limba din limbele patriei: — 6meni de astă s'au tramsu la alegere, — si comisiunea ii conscrise!

Mai departe comisiunea a conscrisu si de aceia, — cari stau sub potere de stepanu, — cari servescu pentru sembră, si nu au afara de acăstă nici unu venit. Pre toti servitorii societăti drumului de fieru, ori de la ce ramura, cari au plata de 100 fl. pe anu, — ii conscrise de alegatori!

Comisiunea conscrietorie fece abusu si la aretarea venitului dupa capitalu.

Venitul de 100 fl. dupa capitalu, in intilesulu legii, trebuie se fia siguru si candu capitalistul nu luera nimică, si acel'a se fia venit, era nu sembră.

S'au primitu sub titlu de onoratori totu felul de diregatori mici, diurnisti scriitori, cu 3-400 fl., — pana candu in mai multe comitate ale tōrci s'a otarit, că diregatorii comitatensi numai dela 600 fl., si dirigatori societatilor private numai de la 1200 fl. in susu, plata pe anu, se potu primi alegatori. —

In urm'a reclamatiunii noastre, comitetul central a vedutu nelegiuri, si a ordinat, a se sterge dintre alegatorii din Steierdorfu 235, cari capetara bufare noue de portia cu numero false, — si comisiunea i-a si stersu.

Inse ce se vedi! in 17. Martiu 1869, din a inainte de alegere, ministrul de interne, fara nici unu motivu, ii rebagă pre cei 135 era intre alegatorii, si acestia vinu toti la alegere.

Noi pricepem legea din 1848, si a nume §. 46 din art. V., prin care ministrul din lantru i se dă dreptulu, de a aduce ordinatiuni de lipsa pentru executarea legii, si de a supraveghia, dura nu dreptulu, de a stricta procedură legiuța a comitetului central, si de a vătăma insasi legea; căci altu-cum tōte trebuie se se intempe cum vre ministrul, si nu cum doresce legea! — Dar trebuie se fia repusi, că altu-cum candidatul guvernale Gränzenstein nu ar fi fostu alesu.

Noi facusemu plansoreea catra dieta in contra alegorii din 18 Martiu 1869; inse nu am tramis'o, pentru că trebuie, se se alatură 1000 fl. v. a., — si nu aveam sperantia de considerarea plansorii nici la dieta, fiindu că am patit'o la alegerea din 1867, — candu n'a intrenuitu ministeriul, si desi s'a ronduitu investigatiune, majoritatea dietei verifică pre alesu; si fiindu că si de astădata s'a alesu alegatu guvernale; — cu tōte că in cerculu acestă s'a vătămatu legea si constitutiunea!

Pe langa tōte aceste nedreptati din parte străinilor, romani inca ar fi potutu reesi in cerculu acestă, — fiindu că am nesuitu de s'a conscrisu o majoritate. — Déca nu ni s'ar fi facutu si alte impedece din parte a celor ce sunt la potere.

Comunele cu alegatori neromani sunt:

1. Crasova	217 de voturi
2. Nermetu	12 "
3. Subotita	38 "
4. Steierdorf	646 "
5. Ciclova mont.	168 "
6. Oravita mont.	504 "

La olală 1385 " " In aceste două comunitati din urma sunt inscrisi romani . . . . . 227 si remanu neromani cu . . . . . 1158 de voturi.

Comunele cu alegatori romani sunt:

1. Calina	30 de voturi
2. Foroticu	64 "
3. Gorua	52 "
4. Rusov'a vechia	17 "
5. Ciudanovita	23 "
6. Jitiniu	29 "
7. Comorișce	124 "
8. Carnecea	62 "
9. Săsăiu	66 "
10. Tiefaniulu mare	221 "
11. Cacova	165 "
12. Tiefaniulu micu	130 "
13. Greovatiu	96 "
14. Maidanu	47 "
15. Agadiciu	62 "
16. Brosceni	203 "
17. Oravita romana	135 "
18. Rachitova	34 "

La olală 1559 " "

limbei nōstre nu vrēu se intre in strimtorea regulelor chiar ale a celor mai pretentiose sisteme ortografice, — si partitorii acestor, pentru de a scapă din perplesitate, 'si impun sarcin'a de a demonstra, că acel materialu si acele forme ale limboi, cari nu intra in regulele loru ortografice, sunt spurie, sunt străine, prin urmare sunt de indreptatul său de lapetatu. Scîntele naturali inca au avutu sōrtea de a fi indesuite unu timpu óre-care in sisteme construite a priori, in sisteme maestrite; n'it'ra in se a fostu mai tare, ea a spartu acele sisteme si a silitu pre invetati se ie călea inducției, se construeze sistemele loru dupa produsele naturei. Calea acăstă este cea adeverata pentru statorirea sistemelor in tōte scîntele omnesci.

Totu respectul barbatilor nostri eruditii, cari prin studiul loru revărsa lumina peste trecutul limbei nōstre!

Respectu inse, si respectu multu mai mare limbei nōstre armonioase, limbei frumose si co-

piose ce vorbim! Respectu in fine postulatului, si potem dice, imperativului categoric alu timpului nostru: de a face nu numai pe generatiunea tinera, ci si pe adulti a se manu ce-tirea si scrișorea!!

Este unu adeveru, caro nu se pote destulu repeti, că scrișorea e unu vehiculu, unu mediloci de comunicatiune, nu numai pentru invetati, ci si pentru popor. In diu'a de astădă dăra, candu se cere respandirea culturii pana si in stratele cele mai de josu ale societății, nu ar fi numai imprudent, ci criminalu chiar a face, a octroa o sistema ortografica neacesibilă pentru popor. Cei ce au avutu nenorocirea de a credi din timpurile feudale, candu cultura era unu apanajiu exclusiv alu aristocratiei, cei ce au avutu dicemul nenorocirea de a credi din timpurile acele sisteme de ortografie croite pentru invetati, se silescu astădă din tōte poterile de a le simplifica si prin urmare de a le face aplicabili si in vieti'a poporului. Si noi democratii in tōte pretensiunile nōstre, se tie-

nemu la nisice sisteme de ortografie, cari numai in vieti'a poporului nu se vor poté sustine. Pentru ce?

Inca o intrebare. Óre invetatorilor romani se nu li se dee nici de cum cuvenit la stabilirea ortografiei nōstre? Dreptulu acestă pote se li se dispute, sub cuvenit că ce sunt ei pe langa cutari si cutari barbati invetati, cari au petrecut dieci de ani in scrutanti istorice-grammaticali. Ei bine pote se li se deuege dreptulu de a concurge si ei la stabilirea ortografiei; dar in casu acestă ar trebui rogati domnii respectivi, cari folosescu dreptulu acestă, ca se binovoiescă a se pogori din nătimea loru si pe trăp'a scolelor poporali, pentru de a vedé, déca dupa ortografie ce o statorescu, se potu face elevii acelora scoli si prin urmare poporul a manu óre-candu cu siguritate scrișorea si cetarea romană. O petrecere cătu de scurta in scol'a poporala ar fi pre instructiva pentru dd. filologi, presupunendu-i firescă desbracati de prejudiciul sistemelor loru ortografice si fiindu capabili de a cuprinde intréga problemă scol'e poporale. Ortograf'a in scol'a poporala, ca si in oricare alta scolă, nu pote, nu are dreptu se ie din timpul scol'e mai multu, de cătu ce i se cuvine dupa insemnetatea sa. Ce s'ar alege de cultura poporului, déca in scol'a lui ortograf'a ar cuprinde celu mai multu timpu in planul de lectiuni? Se presupunem, că celu pucin dupa multu elevii si-ar insusit bine regulele ortografice, dar in fine ce se scria, déca nu 'si vor fi castigatu materialu, cunoștințe, pentru de a le turnă in formă ortografie?! Se nu perdem din vedere esenția pentru forma! Liter'a omora, spiritul vivifică. — Apoi se mai pote intemplă si fatalitatea aceea, că chiar si dupa tōte sacrificiile, elevii nici regulele ortografice, cari si-au petrecut timpul celu mai pretiosu, se nu le scia aplică cu siguritate. In casu de acestea cu dreptulu cuvenit s'ar poté face imputare ortografiei de a fi impedece respandirea culturii. —

Societatea de aci neromanii	68
remanu romanii	1491
si adaugandu-se ceci	227
de susu-sunt romani inserisi	1718
La alegerea dia 18 Martiu	1869 a
avutu Gränzenstei	1566
Z. Mocioni	1109
de totu 2075,	
au lipsit 269 alegatori, mai multi romanii:	
Din 1718 romanii au trecut la partid'a contraria:	
1. Lucerorii societatii	240
2. Cârnea cu	23
3. Secasulu cu	23
4. Jitinalu cu	11
5. Foroticu cu	41
6. Notarii, judii si cuneti	
au dusu	69
In capete 408	
Neromanii	1158
facu 1566	

Dupa mórtea lui Gränzenstein, s'a hotarit alegere nóna pe 22 Juniu a. e. — si înțigint'a romana a convocat pre alegatori pe 22 Juniu intr'o conferintă la Oravita, ca se soțafărășea.

Aci s'a vorbitu din o parte pentru activitate, din alta parte pentru pasivitate; — si s'a otarit pasivitatea cu majoritate mare!

Motivul de frunte este: *Nelegititul continuu de alegatori, ce lu-numera partid'a contraria spre batjocow'a legii si a constitutiunii; — apoi intrigile, momelele, darea si presiunea si si agitarea pe fatia a diregatorilor politicescii si judecatorescii!* Afara de acestei sunt nisice împregiurari, cari in alte cercuri nici nu se intimpina, — anume *tota cortesa o pôrta societatea drumului de fieru, si in ea este poterea contrarilor!* Dupa ce s'au conserisut mai toti supusii si lucherorii si romau si straini, i-a organizat, de-i aduce la alegere, ca pre nisice companie regulate, si mai pre toti de a casa paua chiar in locul alegierii totu pe drumul de fieru. Apoi plat'a de di li se platesee, si mai capeta de mancare si beutura.

Asi in cătu cu coruptiunile, ce le face in unele comune romane, tota alegerea consta pre séciatate căte 6—8000 fl.

In casu si déca nu aduce societatea pre toti lucherorii sei, atunci votiséza unu si pentru alii, — caci nime nu-i cunósee, fiindu mai toti straini din alte tieri.

Pre romanii sparge:

1.) *Societatea drumului de fieru*, — ca posessória de ocei, caci la peda din lueru pro acia eari nu se apléca, — ca spachia peste mai multe sate din cercu, caci multi au avende de la ea, si amenintia cu redicarea arende; multi i sunt detori; apoi nu dà lemne, nu dà carbuni de tergovina la aceia, cari i sunt in contra.

Comuna Foroticu s'a coruptu cu 800 fl!

2.) *Diregatorii comitatensi*, notarii si judii comunali, cari ca se imprimésca porunc'a mai marilor, — seu aducu cu sine, seu oprescu a casa pre alegatori romani.

3.) *Demoralisarea si interesarea de folose materiali*, de la partid'a contraria a multoru preoti, mai alesu uniti din cercu, precum si presiunea de la ordinariatu.

In acestu modu, cerculu Oravitei, unu cercu cu mai multu de $\frac{3}{4}$ romanii, mai avuti si mai descepti de cătu in alte multe cercuri, — e silitu se se retraga de la lupt'a națiunale si politică; — pentru că pe langa ce contrarii sunt tari si astuti, intre romanii se afla multi egoisti, cari venéza scopuri private, si sunt necredintiosi națiunei loru.

La conferint'a amintita unii au fostu pentru pasivitatea numai ca se scape de pusetiunie, a fi siliti se voteze cu partid'a națiunale, si ca se remana in pace.

Mai pe urma se repetiu, că pre Societatea drumului de fieru mai tota alegerea o costa căte 6—8000 fl.!! — pana ce romanii n'au se speseze pentru scopulu acesta.

Apoi dieu! inca n'am ajunsu cu totii la acea cultura politică, ca lupt'a se curga numai din principiu si convingere curata, refusandu ori ce felu de momele de la contrari.

Din cele aduse pana aci, se vede lamurită cumea sub acesta lege si conscriere de alegatori, facia cu agitarea si presiunea diregatorilor.

rilor, — cu unu eveniment sub împregiurile de acim'a — romanii nu vor poté reesi nici de cătu cu candidatulu loru.

Mai multi alegatori.

Reducerea parochielor.

Fundamentulu unoii organisari radicale in întregă metropolia gr. or. lu va forma de siguru organisarea parochielor, carea este totodata si o dorintă comună a tuturor cre-dineiosilor bine sentitori.

Organisarea parochielor s'a recunoscutu de o necesitate urgente nu numai in Congresulu națiunalu bisericescu din 1868, ci totodata s'a recunoscute cu deosebire si in sinodele particolare ale eparchielor; rezultatul insa nu aveniu inca, nici de ici nici de colo, pentru că nici sinodele n'au avutu timpulu si materialul de lipsa spre realizarea acestei dorintă comune, era de alta parte, de la sanctiunarea pre innalata statutului org. ne-am ocupat mai multu numai, de constituirea sinodelor, de josu pana susu.

Acum'a finindu luerarile cele mai urgente in reformarea administratiunei noastre bisericescii, de siguru va trebui sene ocupămu si eu in bunetatiarea starii materiale a preotimiei noastre si resp. cu organisarea parochielor singuratic, do la carei depinde asia-diecadu, intregul viitoru alu bisericiei noastre ortodoxe, in cătu nu se poate luá la indoiala că daca ni va succede a infinită o organisare corespondantă rocerintelor si împregiurilor noastre, atunci negresitu biserică noastră va luá unu sboru inaltu in missiunea sa, si va trebui se se faca pasi gigantici in desvoltarea sa interna si externa.

Unul dintre medilöcele poternice, ce vor trebui luate de unu punctu alu manecarii la organisarea parochielor, este negresitu reducerea parochielor, adeca nicsorarea numerului preotimiei in singuraticele parochii; si fiindu că reducerea acestă este in legatura strinsa cu datele despre numerul sufletelor, despre dotatiunea in bani, in naturale, sessiunile de paientu, si distanti'a singuraticelor parochie, ce, nu le am la mana, — dreptu aceea asta data me restrengu numai la una intrebare, ce trebue se fie deslegatabare interimalu si pana la organisarea definitiva a parochielor si acestă e: reducerea parochielor.

Congresulu națiunalu bisericescu tienutu in Sibiu la anula 1868, numai din departe, a atinsu acesta intrebare in siedint'a a III. (Nr. 50.) era in a XII. siedintă (Nr. 239 a. b. c. d.) s'a facutu o propunere in privint'a reducerii parochielor, carea se fie urmata si pana la organisarea definitiva, dar — precum se vede din actele si protocolele oficiale ale congresului — in privint'a acestei propunerii nu s'a decisu nimica. Acestă inse se poate usioru explică, si adeca: oră siedintăa ultima, in carea congresulu avea forte multe si interesante obiecte la ordinea dileyi, si asi cu grab'a cea mare a trecutu peste propunerea amintita fara nici o decisiune.

De atunciia incöce multe parochie s'au facutu vacante, si cu dorere trebue se mar-turisescu, că dorint'a comuna pentru reducerea parochielor in un'a diecesa, in cătuva s'a respectat, era in alt'a nici-decatu, poté din cau'sa, că nu se scăi seu ni voia se scie nimenea, cine e competente a decide despre reducere, si astadi potemu dice, că pana la Congresulu celu mai de aproape aterne totu numai de la bunavoint'a Episcopului respectivu, că ore se fie reducere ori ba in atare parochia?

Acesta, fatia cu statutulu org. dupa parerea mea, este o anomalie, si ar fi, de siguri in interesulu bisericiei noastre a o curmă inca de acum'a, caci precum potemu observă adesori, domnii Episcopi, prin aceea, că decida in consistoriu pro seu contra reducerei si insusiescu unu dreptu, ce nu e basatu pe ordinatiune statutului org.

Eufedeca sum da parerea, că episcopulu, consistoriulu, protopresviterulu, si scaunulu preopresviterulu au numai dreptulu de suprinspectiune, dar nu au dreptu a decide in casurile obvenite, că ore se se face in atare parochia reducerea ori ba, debrace *acestu dreptu i compete eschisivu numai sinodului parochialu*. Caci

Precum scimu, in statutulu org. s'a datu si garantatu comunitatilor bisericescii multe drepturi frumose si de mare insemnatate, cari pana acum'a erau scrise numai in canónele bisericescii si au remas numai litere mòrte sute de ani pentru credinciosii bisericei noastre. Astazi sinodulu parochialu are dreptulu de a-si alege parochulu, capelanulu, invetigatorulu, si cele latu persoane in administratiune, a-si infinită fonduri bisericescii si scolare, ale administrării intrebuintă, a-si face budgetul a-si revede sotile bisericescii etc. fara ca protopresviterulu scaunulu protopresviterulu, consistoriulu său sinodulu eparchialu se aiba macar unu eveniment a dispune in contra vointei si a hotarirei legale a sinodului parochialu. Consistoriulu si Episcopulu nici chiar dreptulu de a-lu intariri pre celu alesu in functiunea sa parochiala, nu luare in intielesulu statutului org. care in §. 121 unde se enumera agendele consistoriului (senatulu bisericesc) nici cu o litera nu amintesc despre unu astfelu de dreptu a consistoriului său a Episcopului. Dreptulu de a esamindă alegile de parochi etc. compete de adeptul numai scaunului protopresviterulu, precum a-căstă se poate vedea apriatu din fina §-lui 33 punctu 2., va se dica: sinodulu parochialu 'si alege pre deregatorii sei independinte, fara nici o influență său intarire mai inalta, chiar si scaunulu protopresviterulu numai atât a dreptu, ca se examineze protocolul de alegere nu cumva său vatematu ordinatiunile statutului org. si că ore alesulu are calitatile canonice, ori ba!

Dreptulu de alegere a sinodului parochialu cuprinde in sine implicite si dreptulu de a nu alege; căci celu ce are unu dreptu mai mare (a alege parochi), e unu ce forte firescu, că are si dreptulu mai putinu (a nu alege parochi) ce se cuprinde in dreptulu mai mare, prin urmare: dreptulu de a reduce atare parochia compete eschisivu numai sinodului parochialu, si nimennu altuia. Acestă e spiritul si intielesulu statutului org. precum si pretensiunea logicei sanetose.

Atât'a inse era remane adeveratu, că dreptulu d'a nu alege nu se poate intielege asi, ca atare comuna biserică se remana fara nici unu parinte sufletescu căci astă ar fi in contradicere cu insa-si invetiatuirele si eu chiamarea bisericiei noastre, ci se intielege asi, că daca atare parochia devine vacanta din orice impregiurare, — sinodulu parochialu are dreptu a decide: se remana d. e. unde pana acum'a au fostu doi preoti, si unul a repausat, numai cu mulu, care a remas in vietă; său: unde a fostu numai unul, si a repausat, se se alature, ca filialu, la alta comuna biserică, carea se afla in apropiare, si de unde administratiunea nouei filiale nu e legata de greutati.

Sunt casuri destule, unde fiindu doi preoti dupa repausarea unuia, o parte a comunitatii a voită reducerea, era alta parte alegere in locul preotului repausat, cerendum de la Episcopu si Consistoriu intr'o parte a se ordină reducerea, de alta parte alegerea. Si ce a fostu urmarea? Aceea, că Episcopulu si Consistoriulu, abatendu-se de la spiritul statutului org. si de la imprimirea dorintă generale a credinciosilor binesentitori si in urma: neascultandu nici chiar parerea majoritatii sinodului parochialu, — a vedimatu alegerea preotului in locul celui repausat, era in alte casuri din contra.

In astfel de casuri, candu adeca o parte a comunitatii voiesce reducere; era cea lalta parte alegere, — procedură ar trebui se fie pre-totindenea uniforma si urmată:

Protopresviterulu intdata ce i vine la cunoscinta, că sunt döna partite in comuna, are dreptu si detorintia a conchiamă sinodulu parochialu, si cu padirea formelor prescrise in §. 9. 10 si 13 din statutulu org. a pune intrebarea: voiesce cineva reducerea seu imprimire statutiei vacante?

Daca se afla pareri pro si contra alegerei: atunci cea intrebarea vine la votu nominalu, votarea se insémna la protocolu, in urma dupa ce au votat toti cei de fatia, se anumera voturile, si majoritatea decide. Si daca majoritatea a aflatu de lipsa alegerea parochialui, se procede la cele prescrise in statutulu org. precum: eserierea concursului, candidarea etc. din contra loculu preotului repausat remane

neinpl initu. In ambele casuri protocolele se sub sternu scaunul ui protopresviterulu spre esaminare, avandu acesta cele intemperate a le aduce numai simplu la cunoscinta a consistoriului Eparchialu.

Aceste sunt parerile mele despre reducerea parochielor pana la organisarea definitiva, ce va trebui se se faca prin congressulu celu mai de a prope.

Dati bisericei si Episcopului ceea ce este a bisericei si a Episcopului, dar dati totodata si poporului ceea ce este a poporului, ca astfel si poporul, fara care nu este biserica, se invită a-si cunoșce drepturile si chiamarea sa in biserica si in cadrul statutului org. si in urma: se incepe partile si discordia intre fiii unei si a celeia-si biserice!

Mihale Besan.

Huniadóra in cirisieriu 1870.

(Resunetu la opinionea publica a românilor din comitatulu Huniadorei, expresa in-tr-unu eco a mai multor democratii din Dev'a, in nr. 48, alu Albinei.)

Salutem cu multa placere apelulu dlor democratii din Dev'a, relativu la conchiamarea unei conferinti a inteligiuntii romane din intregul ctitulu Huniadorei, vedindu din tr'insulă, că éta a sositu óra de a se pune pétr'a fundamentala, la contielegerea si conlucrarea armonica a tuturor romanilor din acestu comitat, intru protegerea justei noastre cause nationali, mai cu séma candu vedem, că sórtea vitrégă pre noi romanii ne au aruncat de nou a pluitu intra Silea si Caribde.

Eta aci convenim pre deplinu dlor democratii! deci: se voim numai in modu resolutu si sinceru, si atunci vom poté ajuta multa causei noastre, de óra ce limanulu la care nisiumu noi este sant'a libertate, si prin urmare lupt'a nostra este justa si morala, éra cei ce se incéra a o suprime, sunt condusi de o politica ne-morală, astfelu si candu am sucuri in lupta, ni remane mangaierea de a fi satisfacutu detorintiei noastre morale.

Mai multi democratii.

Concursu.

Pentru ocuparea vacantei parochii din comun'a Baia, comitatulu Aradului si protopresviteratulu Totvaradie, cu care sunt impreunate urmatorele emoluminte: 12 jugere de pamant, diminetate aratoriu, diminetate femeie; — venitulu stolariu si birulu anualu — căte o masura de cucerudiu sferratum de casa, de la 120 de numere de case.

Doritorii de a ocupă parochia acăstă, sunt avisati a-si tramite recursule dlui protopresviteru in Totvaradie pana in 14/26 Iuliu, a. c.

Baia in 14 Iuniu 1870.

Dupa contielegere cu Dlu protopresviteru: (1—3) Comitetulu parochialu.

Concursu.

Iu opidulu Soborsinu comit. Aradu, protopriatulu Totvaradie, — se poftesc unu capelanu langa veteranulu parochi D. Iosif Popoviciu, cu venitul anualu de 1. jugere de pamant aratoriu, biru si stóle de la 60 de casa, in 16. Iuliu a. c.

Doritorii sunt avisati a-si tramite recursule loru. — instruite dupa prescrisele „Statutul organice“ si adresate catra Sinodulu parochiale, — pana la terminulu desfintu la Dlu protopresviteru in Totvaradie.

Soborsinu in 12. Iuniu, 1870.

Dupa contielegere cu Dlu protopresviteru loculu: (2—3) Comitetulu parochialu.

Cursurile la burs'a de Viena.

(Dupa inscintarea telegrafica din 6 iuliu.)

Imprum. de statu convertat cu 5% 50.90 Imprum. naționalu 68.90 Actiunile de creditu 255.50 ; — sortiurile din 1860: 96. — sortiurile din 1864: 115.25 ; Obligatiunile desarcinarii de pamant, cele ung. 80.—; banatice 79.80; transilv. 78.— bucovin. 74.— argintul 118.30; galbenii 5.81 napoleoni 9.74.